

Dr Anna Gadomska-Radel

Niepaństwowa Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Białymstoku

**TAJEMNICA BANKOWA
W POSTĘPOWANIU CYWILNYM
– WYBRANE ZAGADNIENIA.
CZĘŚĆ I**

Streszczenie

Tajemnica bankowa jest obowiązkiem spoczywającym na bankach i istnieje w stosunkach prawnych, które łączą bank z jego klientem. Ze względu na zakres informacji jakimi dysponują instytucje bankowe jest ona jednym z elementów, który nadaje bankowi przymiot instytucji zaufania publicznego. Ponadto tajemnica bankowa jest elementem prawa do prywatności w zakresie informacji dotyczących sytuacji finansowej i gospodarczej zarówno osób fizycznych jak i osób prawnych. Ochrona ta nie ma jednak charakteru bezwzględnego, gdyż ustawodawca w ustawie prawo bankowe¹ enumeratywnie wymienił podmioty, jednostki organizacyjne i instytucje, którym banki są obowiązane udostępniać informacje objęte tajemnicą bankową. Jednym z nich jest prawo sądu do żądania dostępu do informacji objętych tajemnicą bankową w toku prowadzonego postępowania cywilnego, co ma istotne znaczenie praktyczne i wpływa na rozstrzygnięcie danej sprawy.

Słowa kluczowe: tajemnica bankowa • bank • beneficjent • sąd • postępowanie cywilne

¹ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (Dz. U. 2016, poz. 1988 j. t. ze zm.).

BANK SECRET IN CIVIL PROCEDURE – SELECTED ISSUES.**PART I****Abstract**

Bank secret is an obligation of banks. It exists in legal relationships, which link the bank with its client. Due to the scope of information possessed by banking institutions, it is one of the elements, which makes the bank a public trust institution. Moreover, bank secret constitutes an element of right to privacy when it comes to information pertaining to financial and economic situation of either natural and legal persons. This protection, however, is not of an absolute character as the legislator in an act of Banking Law² enumerated entities, organization units and institutions, to which banks are obliged to provide information covered by the bank secrecy. One of them is the right of a court to demand access to information covered by the bank secrecy in the course of the civil procedure, which is of crucial practical significance and influences the resolution of the given case.

Keywords: bank secret • bank • beneficiary • court • civil procedure

Wprowadzenie

Tajemnica bankowa jest obowiązkiem spoczywającym na bankach i istnieje w stosunkach prawnych, które łączą bank z jego klientem. Ze względu na zakres informacji jakimi dysponują instytucje bankowe jest ona jednym z elementów, który nadaje bankowi przymiot instytucji zaufania publicznego. Ponadto tajemnica bankowa jest elementem prawa do prywatności w zakresie informacji dotyczących sytuacji finansowej i gospodarczej zarówno osób fizycznych jak i osób prawnych. Trybunał Konstytucyjny w orzeczeniu z dnia 24 czerwca 1997 r. podkreślił, że „prawo do prywatności obejmuje też ochronę danych dotyczących sytuacji majątkowej obywatela, a więc odnosi się też do posiadanych przez niego rachunków bankowych (i podobnych) oraz dokonywanych przez niego transakcji”³. Dlatego też jednostka ma prawo do żądania od banku ochrony informacji, które jej dotyczą

² Act of 29 August 1997. Banking Law (Journal of Laws of 2016, item 1988 as amended).

³ Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 czerwca 1997 r., K 21/96, LEX nr 29146.

przed bezprawnym ujawnieniem podmiotom nieuprawnionym. Ochrona ta nie ma jednak charakteru bezwzględny, gdyż ustawodawca w ustawie Prawo bankowe⁴ enumeratywnie wymienił podmioty, jednostki organizacyjne i instytucje, którym banki są obowiązane udostępniać informacje objęte tajemnicą bankową. Liczba wyjątków sprawia, że zasady ochrony tajemnicy bankowej doznają istotnego osłabienia i współcześnie zasadą staje się możliwość dostępu do informacji dotyczących klientów banku, natomiast wyjątkiem jest ochrona tych informacji przed różnymi podmiotami zewnętrznymi w stosunku do banku⁵. W chwili wejścia w życie aktualnie obowiązującej ustawy Prawo bankowe w art. 105 wymieniono 12 przypadków, w których mogło dochodzić do ujawnienia informacji stanowiących tajemnicę bankową. Natomiast w stanie prawnym obowiązującym w 2013 r., a zatem po upływie 16 lat od momentu wejścia w życie przedmiotowej Ustawy, art. 105 wskazuje już 28 takich przypadków. Jednym z nich jest prawo sądu do żądania dostępu do informacji objętych tajemnicą bankową w toku prowadzonego postępowania cywilnego, co ma istotne znaczenie praktyczne i może wpływać na rozstrzygnięcie danej sprawy. Ze względu na możliwość otrzymania danych przekazanych przez beneficjenta w trakcie wykonywania czynności bankowych przez bank oraz występującej zasadzie poufności, rozważenia wymaga, jakie informacje podlegają ochronie tajemnicą bankową, wskazanie podmiotów zobowiązanych do jej zachowania i okresu obowiązywania tajemnicy, jak również zakresu spraw, w których bank ma obowiązek udostępnić informacje w toku sądowego postępowania cywilnego.

Zakres podmiotowy i przedmiotowy ochrony tajemnicy bankowej

Podstawą funkcjonowania tajemnicy bankowej w prawie polskim są przepisy ustawy Prawo bankowe. Zgodnie z treścią art.

⁴ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (Dz. U. 2016, poz. 1988 j. t. ze zm.).

⁵ Z. Ofiarski, *Prawo bankowe. Komentarz*, [Dostęp: 18.06.2017], <<https://sip.lex.pl/#/komentarz/587344496/141936>>.

104 ust. 1 Prawo bankowe „bank, osoby w nim zatrudnione oraz osoby, za których pośrednictwem bank wykonuje czynności bankowe, są obowiązane zachować tajemnicę bankową, która obejmuje wszelkie informacje dotyczące czynności bankowych, uzyskane w czasie negocjacji, w trakcie zawierania i realizacji umowy, na podstawie której bank tę czynność wykonuje”. Przepis ten reguluje zarówno zakres podmiotowy pozwalający określić osoby i jednostki organizacyjne zobowiązane do zachowania tajemnicy, jak i przedmiotowy obejmujący rodzaj informacji objętych poufnością.

Podmiotem zobowiązanym do zachowania tajemnicy bankowej jest bank, przy czym obowiązek ten obciąża członków organów banku tj. zarządu i rady nadzorczej, które są osobami fizycznymi. Obowiązek ten spoczywa także na osobach zatrudnionych w banku, przez które należy rozumieć osoby wykonujące pracę na podstawie stosunku pracy w rozumieniu kodeksu pracy⁶, bez względu na jakiej podstawie stosunek ten został nawiązany (umowa o pracę, powołanie, mianowanie, wybór). W doktrynie istnieją rozbieżności, co do interpretacji określenia „zatrudnienie”. Według R. Schmidt rozszerzająca wykładnia słowa „zatrudnione” nie znajduje uzasadnienia językowego i systemowego albowiem prowadziłaby do sytuacji, gdy jednakowym określeniom w ramach tego samego systemu będą nadawane różne znaczenia⁷. Jednakże według innego poglądu doktryny określeniem „osoby zatrudnione” można objąć podmioty wykonujące czynności w ramach działalności banku, bez względu na to, czy podstawą ich zatrudnienia jest umowa o pracę, czy inny stosunek prywatno prawny⁸. Natomiast zdaniem A. Kawulskiego do informacji objętych tajemnicą bankową należy dopuścić także osoby wykonujące na rzecz banku określone czynności na podstawie umowy zlecenia lub umowy o dzieło, gdy osoby te świad-

⁶ Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (Dz. U. 2016, poz. 1666 j. t. ze zm.).

⁷ R. Schmidt, *Tajemnica bankowa w postępowaniu cywilnym*, cz. 1, „Prawo Bankowe” 2008, nr 5, s. 37.

⁸ M. Spyra, A. Waclawik, *Regulacje outsourcingu czynności bankowych w wybranych systemach prawnych – uwagi porównawcze na tle art. 6 a-d projektu nowelizacji prawa bankowego*, „Prawo Bankowe” 2003, nr 11, s. 47.

czą usługi w sposób stały lub okresowy a nie jedynie jednorazowy⁹.

Ostatnią grupę podmiotów stanowią osoby, za których pośrednictwem bank wykonuje czynności bankowe, czyli każdy, kto z inicjatywy banku zastępuje bank przy wykonywaniu tych czynności, lecz nie wykonuje ich zamiast banku. Pośrednik może być zastępcą bezpośrednim – wykonującym czynność bankową w imieniu i na rzecz banku (pełnomocnikiem) lub pośrednim – wykonującym czynność bankową w imieniu własnym, lecz na rachunek banku (np. zleceniobiorca bez pełnomocnika, partner outsourcingowy). Za pośrednika można uznać także „posłańca”, ponieważ za tą osobę, za której pośrednictwem bank wykonuje czynności bankowe powinno uznawać się nie tylko tego, kto jako „pośrednik” składa oświadczenie woli, ale i tę osobę, która dokonuje w tej roli jakichkolwiek czynności faktycznych (np. rzeczoznawca majątkowy)¹⁰.

Obowiązek zachowania poufności określony w art. 104 Prawo bankowe nie ma charakteru wzajemnego, co oznacza, że partner negocjacji z bankiem, druga strona zawieranej czynności prawnej oraz wierzyciel banku z tytułu realizacji tej czynności, nie są zobligowani do zachowania dyskrecji. W sytuacji, gdyby któraś ze stron znalazła się w posiadaniu informacji, których rozpowszechnienie doprowadziłoby do wyrządzenia bankowi szkody, osoba ta byłaby zobowiązana do jej naprawienia na zasadach ogólnych (art. 415 k.c.¹¹)¹².

Ustawodawca w treści art. 104 ust. 1 Prawo bankowe określa nie tylko podmioty zobowiązane do przestrzegania tajemnicy bankowej, ale również rodzaje informacji podlegających ochronie. Informacjami konfidencjonalnymi są wszystkie dane dotyczące czynności bankowych osób ich dokonujących z bankiem, sam fakt dokonania czynności, czy nawet przystąpienia do negocja-

⁹ A. Kawulski, *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 445.

¹⁰ J. Molis, *Szczególne uprawnienia i obowiązki banków* [w:] F. Zoll (red.), *Prawo bankowe. Komentarz*, Tom I i II, Kraków 2005, s. 225.

¹¹ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. 2017, poz. 459 j. t.).

¹² A. Jurkowska-Zeidler, *Penalizacja zachowań stanowiących naruszenie tajemnicy bankowej*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2008, t. XIX, s. 78; A. Tupaj-Cholewa, *Szczególne obowiązki i uprawnienia banków* [w:] H. Gronkiewicz-Waltz (red.), *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 355.

cji¹³. Zgodnie z cytowaną treścią art. 104 ust. 1 Prawo bankowe tajemnica bankowa obejmuje wszelkie informacje dotyczące czynności bankowych, uzyskane w czasie negocjacji, w trakcie zawierania i realizacji umowy, na podstawie której bank tę czynność wykonuje. W związku z tym istnieje zależność pomiędzy tajemnicą bankową a czynnością bankową.

Zdaniem Sądu Najwyższego wyrażonym w uzasadnieniu uchwały z dnia 11 lipca 2000 r.¹⁴ legalną definicję czynności bankowej zawiera art. 5 ustawy Prawo bankowe wskazujący w ust. 1 na czynności, które mogą wykonywać tylko banki w ramach swoich statutów. Treść art. 5 ust. 1 Prawo bankowe zawiera zamknięty katalog czynności bankowych, które mogą być wykonywane wyłącznie przez banki. Do czynności tych należy:

1. przyjmowanie wkładów pieniężnych płatnych na żądanie lub z nadejściem oznaczonego terminu oraz prowadzenie rachunków tych wkładów,
2. prowadzenie innych rachunków bankowych,
3. udzielanie kredytów,
4. udzielanie i potwierdzanie gwarancji bankowych oraz otwieranie i potwierdzanie akredytyw,
5. emitowanie bankowych papierów wartościowych,
6. przeprowadzanie bankowych rozliczeń pieniężnych,
7. wykonywanie innych czynności przewidzianych wyłącznie dla banku w odrębnych ustawach.

Niezależnie jednak od wykonywania wymienionych powyżej czynności bankowych z pierwszej grupy banki mogą wykonywać również inne działania, określone w art. 5 ust. 2 Prawo bankowe. Czynności te uzyskają status bankowych, jeśli będą wykonywane przez banki. Stąd stanowią one drugą grupę czynności bankowych, których katalog także ma charakter zamknięty. Należą do nich:

1. udzielanie pożyczek pieniężnych,
2. operacje czekowe i wekslowe oraz operacje, których przedmiotem są warranty,

¹³ Z. Ofiarski, *Prawo...*, op. cit., s. 638; A. Kawulski, *Prawo bankowe...*, op. cit., s. 446.

¹⁴ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 11 lipca 2000 r., III CZP 22/00, LEX nr 40813.

3. świadczenie usług płatniczych oraz wydawanie pieniądza elektronicznego,
4. terminowe operacje finansowe,
5. nabywanie i zbywanie wierzytelności pieniężnych,
6. przechowywanie przedmiotów i papierów wartościowych oraz udostępnianie skrytek sejfowych,
7. prowadzenie skupu i sprzedaży wartości dewizowych,
8. udzielanie i potwierdzanie poręczeń,
9. wykonywanie czynności zleconych, związanych z emisją papierów wartościowych,
10. pośrednictwo w dokonywaniu przekazów pieniężnych oraz rozliczeń w obrocie dewizowym.

W związku z tym przy dokonywaniu oceny, czy dana czynność stanowi czynność bankową należy przyjąć zasadę, że czynnościami bankowymi, które są objęte tajemnicą bankową są tylko te, które zostały enumeratywnie wymienione w art. 5 ust. 1 i 2 Prawo bankowe. Oznacza to, że informacje odnoszące się do czynności niebędących czynnościami bankowymi w rozumieniu ustawy Prawo bankowe, nie stanowią przedmiotu tajemnicy bankowej.

Należy zauważyć, że zgodnie ze stanowiskiem przedstawicieli doktryny i judykatury zakres przedmiotowy tajemnicy bankowej jest bardzo szeroki, co pozwala na stwierdzenie, że został ujęty według tzw. zasady maksymalizmu¹⁵. Obejmuje on wszelkie informacje dotyczące treści samej czynności bankowej, nośniki informacji, w tym przedstawione dokumenty zawierające te informacje, dane przekazane w celu przygotowania czynności bankowej np. wnioski kredytowe wraz z załącznikami, oraz inne wiadomości dotyczące sytuacji faktycznej i prawnej danego podmiotu, o ile pozostają w związku z czynnościami bankowymi¹⁶. Tajemnica bankowa dotyczy także informacji o obrotach na rachunku i transakcjach klientów wynikających z czynności ban-

¹⁵ Wojewódzki Sąd Administracyjny w Krakowie w wyroku z dnia 20 maja 2008 r., I SA/Kr 115/08, LEX nr 475534, stwierdził, że „Przepis art. 104 ust. 1 Prawa bankowego wprowadza tzw. zasadę maksymalizmu, zgodnie, z którą zakresem przedmiotowym tajemnicy bankowej są objęte wszystkie informacje, poza wyjątkami przedmiotowymi określonymi w art. 104 ust. 2 tejże ustawy oraz wyjątkami dotyczącymi udzielania określonych informacji ściśle określonym podmiotom, uprawnionym do tego z mocy ustawy (art. 105 ust. 1 i 2 cyt. ustawy).”

¹⁶ Tak m.in. Z. Ofiarski, *Prawo...*, op. cit., s. 640.

kowych, jak również posiadanych przez bank, dotyczących banku lub innych podmiotów informacji, które ze względu na ochronę interesów banku oraz tych podmiotów nie powinny być ogólnie dostępne¹⁷. Tym samym beneficjentem tajemnicy bankowej jest nie tylko osoba, która bezpośrednio dokonała z bankiem czynności bankowej, ale każda osoba, której dotyczą informacje objęte konfidencjonalną czynnością bankową¹⁸.

Zagadnienie zakresu przedmiotowego tajemnicy bankowej spotkało się z zainteresowaniem nie tylko przedstawicieli doktryny, ale i judykatury. Przykładowo Sąd Apelacyjny w Krakowie w postanowieniu z dnia 30 marca 2009 r.¹⁹ stwierdził, że „Tajemnicą bankową są objęte nie tylko informacje o czynnościach banków, ale i nośniki informacji (w tym dokumenty) zawierające te informacje. Inaczej powstałaby sytuacja, w której nośnik informacji byłby wydawany bez uchylenia tajemnicy bankowej, a udzielenie informacji zawartej na tym nośniku podlegałoby tajemnicy. Tajemnicą bankową są objęte wszystkie informacje powierzone bankowi przez klienta, także dla przygotowania czynności banków, jak wnioski kredytowe i jego uzasadnienie wraz z załączonymi dokumentami. Informacje te warunkują czynności banków, bo bez nich nie doszłoby do tych czynności, dlatego przesłanki objęcia ich tajemnicą bankową są identyczne jak przesłanki tajemnicy samych czynności.” Natomiast Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 23 maja 2006 r.²⁰ wskazał, że tajemnicą bankową objęte są również informacje, co do zabezpieczenia wierzytelności banku związanej z czynnością bankową, w tym dane personalne osoby składającej takie zabezpieczenia albo mającej je złożyć.

Natomiast nie stanowią przedmiotu tajemnicy bankowej informacje o osobach nie będących stroną, jeżeli nie pozostają w związku z czynnością bankową, nawet gdy zostały pozyskane w trakcie negocjacji, zawarcia lub wykonywania umowy²¹.

¹⁷ M. Lisiecki, *Warunki żądania udostępnienia wiadomości objętych tajemnicą bankową w postępowaniu karnym*, „Prokuratura i Prawo” 1999, nr 2, s. 35.

¹⁸ J. Molis, *Szczególne uprawnienia...*, op. cit., s. 226.

¹⁹ Postanowienie SA w Krakowie z dnia 30 marca 2009 r., II AKz 106/09, KZS 2009/5/48.

²⁰ Uchwała SN z dnia 23 maja 2006 r., I KZP 4/06, OSNKKW 2006/6/54, LEX nr 181299.

²¹ Zob. A. Jurkowska-Zeidler, *Penalizacja zachowań stanowiących naruszenie tajemnicy bankowej*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2008, t. 1, s. 289;

Zakres czasowy tajemnicy bankowej

Z zakresem przedmiotowym jest ściśle koresponduje aspekt czasowy związany z etapami gromadzenia informacji. Obowiązek zachowania tajemnicy bankowej powstaje w chwili, w której bank otrzymuje daną informację, poczynając od momentu rozpoczęcia negocjacji. Nie ma przy tym znaczenia, czy doszło do zawarcia umowy pomiędzy klientem a bankiem. Dla pojawienia się obowiązku zachowania tajemnicy bankowej nie jest konieczna kreacja określonego stosunku prawnego. Niezawarcie umowy z klientem nie zwalnia bowiem banku z obowiązku określonego w art. 104 Prawo bankowe. Powstanie obowiązku tajemnicy bankowej łączy się bowiem z faktem powierzenia informacji bankowi przez różne podmioty, niekoniecznie mające status obecnego lub przyszłego kontrahenta²². Momentem powstania jest powzięcie wiadomości podlegającej ochronie. Natomiast Ustawa nie precyzuje terminu ustania tajemnicy bankowej. Nie jest, więc możliwe ustalenie takiego terminu, a tym samym zakończenie trwania stosunku umownego pomiędzy bankiem a klientem nie ma wpływu na ustanie tajemnicy bankowej²³. Ponadto rozwiązanie stosunku pracy z pracownikiem banku lub zaprzestanie działalności przez bank nie powoduje ustania obowiązku tajemnicy bankowej²⁴. Podobne stanowisko wyraził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19 lutego 2010 r.²⁵ wskazując, że „Przepis art. 104 ust. 1 ustawy z 1997 r. Prawo bankowe nie precyzuje, czy wymienione w nim podmioty obowiązane są do zachowania tajemnicy bankowej także po utracie określonego w nim statusu. Nie wskazuje też końcowego terminu związania tych podmiotów obowiązkiem zachowania tajemnicy. Trzeba zatem uznać, że obowiązek ten jest bezterminowy. Zastosowanie odmiennego rozwiązania ograniczyłoby w sposób istotny efektywność ochrony beneficjentów tajem-

T. Dukiet-Nagórska, *Ujawnienie tajemnicy bankowej*, „Prawo Bankowe” 2005, nr 4, s. 50.

²² L. Mazur, *Prawo bankowe, Komentarz*, Warszawa 2005, s. 599-600.

²³ B. Smykla, *Tajemnica bankowa – wybrane zagadnienia*, „Radca Prawny” 2000, nr 3, s. 54.

²⁴ M. Siwiec, *Tajemnica bankowa w postępowaniu karnym*, „Prokuratura i Prawo” 2003, nr 5, s. 25.

²⁵ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 lutego 2010 r., IV CSK 428/09, LEX nr 585878.

nicy bankowej. Konstatacja ta prowadzi do wniosku, że obowiązek zachowania tajemnicy bankowej spoczywa również na byłym pracowniku banku, a naruszenie przez niego tego obowiązku może uzasadniać odpowiedzialność odszkodowawczą banku. Obowiązek zachowania tajemnicy bankowej stanowi czynność powierzoną pracownikowi banku nie tylko na czas trwania stosunku pracy, ale i na okres po jego ustaniu.” Ze względu na charakter informacji objętych tajemnicą bankową należy stwierdzić, że ochrona ta jest bezterminowa, trwa przez czas nieokreślony i brak jest możliwości umownego ograniczenia okresu jej przestrzegania.

Brak ograniczenia czasowego w obowiązywaniu tajemnicy bankowej nie oznacza, że bank ma przechowywać bezterminowo dokumenty stanowiące tajemnicę bankową. Zgodnie z ustawą o rachunkowości²⁶ i wydanym na podstawie art. 81 ust. 2 pkt 8 lit. a Ustawy o rachunkowości Rozporządzeniu Ministra Finansów w sprawie szczególnych zasad rachunkowości banków²⁷, bank powinien przechowywać dane dotyczące bankowych dowodów płatności w należyty sposób, chronić przed nieupoważnionymi zmianami i rozpowszechnianiem, przez okres od roku do 5 lat, w zależności od rodzaju dokumentów. Bank ma także obowiązek przechowywać dowody księgowe w oryginale przez okres do 5 lat. Po upływie przewidzianego przepisami prawa okresu bank może je zniszczyć.

Ma to istotne znaczenie, gdy beneficjent tajemnicy bankowej będący osobą, której dotyczą informacje objęte tajemnicą, np. posiadacz rachunku, wystąpi do banku po upływie 5 letniego okresu o udzielenie informacji na temat tego rachunku, w tym rachunków oszczędnościowych książeczek obiegowych, terminowych i mieszkaniowych. W takiej sytuacji bank może wskazać, że nie posiada dokumentów albowiem po 5 letnim okresie archiwizowania zostały one zniszczone. Podstawą do udzielenia takiej informacji będzie treść § 49 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie szczególnych zasad rachunkowości banków oraz

²⁶ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. 2016, poz. 1047 j. t. ze zm.).

²⁷ Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 1 października 2010 r. w sprawie szczególnych zasad rachunkowości banków (Dz. U. 2013, poz. 329 j. t.).

art. 74 ust. 2 pkt 4 ustawy o rachunkowości, które wskazują, iż bank jest zobowiązany przechowywać dokumenty dotyczące rachunków klientów przez okres 5 lat od początku roku następującego po roku obrotowym, w którym operacje, transakcje i postępowanie zostały ostatecznie zakończone, spłacone lub przedawnione. W praktyce podobna sytuacja może zaistnieć, gdy z żądaniem udzielenia określonych informacji, co do których upłynął okres archiwizowania, wystąpi sąd w toku prowadzonego postępowania cywilnego. W związku z tym brak udzielenia przez bank żądanych informacji, czy też przedstawienia dokumentów objętych co do zasady tajemnicą bankową nie będzie wówczas rozumiane jako odmowa udzielenia informacji rodząca po stronie instytucji odpowiedzialność. Jednakże gdyby bank pomimo upływu okresu przechowywania danych objętych tajemnicą bankową, nie dokonał zniszczenia określonych danych, dokumentów, historii rachunku wówczas powinien udostępnić je, gdy z takim żądaniem zwróci się uprawniony podmiot w rozumieniu Prawa bankowego.

Obowiązek ujawniania tajemnicy bankowej

Analiza uregulowań odnoszących się do problematyki tajemnicy bankowej pokazuje, że wraz z upływem czasu od chwili wejścia w życie ustawy Prawo bankowe, następuje systematyczne rozszerzenie katalogu podmiotów uprawnionych do żądania udostępnienia informacji objętych tajemnicą bankową. Wzrost liczby tych podmiotów powoduje swoistego rodzaju osłabienie omawianej instytucji prawa bankowego, która odgrywa istotne znaczenie w relacjach pomiędzy bankiem a klientem opartych na zaufaniu co do bezpieczeństwa danych przekazywanych instytucji bankowej, w tym dokonywanych transakcjach i stanie rachunków.

Zasady odnoszące się do dostępu do informacji objętych tajemnicą bankową zostały uregulowane w art. 105 Prawo bankowe, który określa zakres informacji, jakie mogą być ujawnione tylko upoważnionym podmiotom, uzależniając je od pełnionej przez dany podmiot funkcji i kompetencji. O ile w art. 104 Prawo bankowe określone zostały zasady ochrony tajemnicy bankowej,

to art. 105 Prawo bankowe zawiera wyjątki od tych reguł. Lista wyjątków stanowi katalog zamknięty, ze względu na użycie przez ustawodawcę w treści art. 105 ust. 1 Prawo bankowe słowa „wyłącznie”, co powoduje, że katalog nie może być traktowany w sposób rozszerzający.

W odróżnieniu od postanowień art. 104 ust. 2 Prawo bankowe, w którym uregulowano przede wszystkim wyłączenia od obowiązku ochrony tajemnicy bankowej mające charakter przedmiotowy, w art. 105 ust. 1 Prawo bankowe wyłączenia takie mają głównie charakter podmiotowy²⁸.

Jednym z podmiotów mających dostęp do informacji objętych tajemnicą bankową jest sąd w postępowaniu cywilnym. Wynika to z treści art. 105 ust. 1 pkt 2 lit. d Prawo bankowe, który stanowi, że „bank ma obowiązek udzielenia informacji stanowiących tajemnicę bankową na żądanie sądu w związku z prowadzonym postępowaniem spadkowym lub o podział majątku między małżonkami albo prowadzoną przeciwko osobie fizycznej będącej stroną umowy sprawą o alimenty lub o rentę o charakterze alimentacyjnym.” Z cytowanego przepisu należy wnioskować, iż sąd cywilny może zwrócić się do banku z żądaniem udzielenia informacji stanowiących tajemnicą bankową tylko i wyłącznie, gdy postępowanie sądowe jest prowadzone w:

1. sprawie spadkowej,
2. sprawie o podział majątku między małżonkami,
3. sprawie o alimenty prowadzonej przeciwko osobie fizycznej będącej stroną umowy z bankiem,
4. sprawie o rentę o charakterze alimentacyjnym przeciwko osobie fizycznej będącej stroną umowy z bankiem.

Katalog spraw, w których sąd może żądać informacji objętych tajemnicą bankową jest zatem ograniczony. Jednakże sąd, ze względu na charakter tajemnicy bankowej, przed wystąpieniem do banku powinien rozważyć, czy prowadzona sprawa należy do wyżej wymienionego katalogu spraw oraz czy żądana informacja jest niezbędna dla rozstrzygnięcia danej sprawy. Na sądzie spoczywa bowiem obowiązek postępowania zgodnie z prawem i jeżeli z żądania sądu będzie wynikało nawet w sposób ogólny, iż są

²⁸ P. Niczyporuk, A. Talecka, *Bankowość – podstawowe zagadnienia*, Białystok 2011, s. 85.

spełnione przesłanki z art. 105 ust. 1 pkt 2 lit. b Prawo bankowe, to bank ma obowiązek przekazać te informacje i jest zwolniony z ewentualnej odpowiedzialności²⁹.

Natomiast w przypadku, gdyby sąd prowadzący sprawę w postępowaniu cywilnym zwrócił się do banku z żądaniem udostępnienia informacji objętych tajemnicą bankową w innych sprawach, niż wymienione przez ustawodawcę w art. 105 ust. 1 pkt 2 lit. d Prawo bankowe, bank ma obowiązek odmowy ich udzielenia. W przeciwnym razie bank naruszy przepisy dotyczące tajemnicy bankowej, co pociągnie za sobą odpowiedzialność o charakterze karnym oraz odpowiedzialność cywilnoprawną za szkodę spowodowaną nieuprawnionym ujawnieniem tajemnicy bankowej.

Uwagi końcowe

Reasumując, tajemnica bankowa jest elementem ochrony życia prywatnego osób, które w związku z wykonywaniem czynności bankowych powierzają bankom informacje o charakterze konfidencjonalnym. Ochroną objęte są nie tylko dane dotyczące osób dokonujących z bankiem czynności bankowej w rozumieniu Prawa bankowego, ale także informacje o innych osobach, które dokonały czynności pozostających w związku z umową. Ochrona informacji objętych tajemnicą bankową jest bezterminowa. Nie oznacza to jednak, że bank ma obowiązek bezterminowego przechowywania danych objętych tajemnicą bankową. W praktyce może okazać się, że beneficjent – osoba, która przekazała bankowi określone informacje, będąca stroną czynności bankowej, z uwagi na upływ czasu związany z archiwizowaniem dokumentów, nie będzie miał możliwości otrzymania od banku potrzebnych danych. W konsekwencji może to powodować trudności, a czasem wręcz uniemożliwić dochodzenie przez podmiot roszczeń w toku postępowania cywilnego np. ze względu na brak dowodów potwierdzających dokonanie transakcji lub np. brak danych dotyczących realizacji ksiąteczki mieszkaniowej w przy-

²⁹ A. Monkiewicz, *Dostęp sądu do informacji objętych tajemnicą bankową w postępowaniu cywilnym*, „Studia Prawnoustrojowe” 2014, nr 26, s. 162.

padku zgłaszania nakładów w sprawach związanych z podziałem majątku wspólnego małżonków. Ponadto istotne znaczenie w praktyce odgrywa prawo sądu do żądania informacji objętych tajemnicą bankową w związku ze sprawami prowadzonymi w postępowaniu cywilnym, które zostały wymienione przez ustawodawcę w art. 105 ust. 1 pkt 2 lit. b Prawo bankowe.

W II części artykułu zostaną szczegółowo omówione cztery rodzaje spraw, w jakich sąd w toku postępowania cywilnego ma zagwarantowany dostęp do informacji objętych tajemnicą bankową oraz odpowiedzialność banku o charakterze karnym i cywilnoprawnym za naruszenie przepisów dotyczących tajemnicy bankowej.

Bibliografia

Akty prawne i orzecznictwo:

1. Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 czerwca 1997 r., K 21/96, LEX nr 29146.
2. Postanowienie SA w Krakowie z dnia 30 marca 2009 r., II AKz 106/09, KZS 2009/5/48.
3. Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 1 października 2010 r. w sprawie szczególnych zasad rachunkowości banków (Dz. U. 2013, poz. 329 j. t.).
4. Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 11 lipca 2000 r., III CZP 22/00, LEX nr 40813.
5. Uchwała SN z dnia 23 maja 2006 r., I KZP 4/06, OSNKW 2006/6/54, LEX nr 181299.
6. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. 2017, poz. 459 j. t.).
7. Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (Dz. U. 2016, poz. 1666 j. t. ze zm.).
8. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (Dz. U. 2016, poz. 1988 j. t. ze zm.).
9. Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. 2016, poz. 1047 j. t. ze zm.).
10. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 lutego 2010 r., IV CSK 428/09, LEX nr 585878.
11. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Krakowie z dnia 20 maja 2008 r., I SA/Kr 115/08, LEX nr 475534.

Opracowania:

1. Dukiet-Nagórska T., *Ujawnienie tajemnicy bankowej*, „Prawo Bankowe” 2005, nr 4.
2. Jurkowska-Zeidler A., *Penalizacja zachowań stanowiących naruszenie tajemnicy bankowej*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2008, t. 1.
3. Jurkowska-Zeidler A., *Penalizacja zachowań stanowiących naruszenie tajemnicy bankowej*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2008, t. XIX.
4. Kawulski A., *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2013.
5. Lisiecki M., *Warunki żądania udostępnienia wiadomości objętych tajemnicą bankową w postępowaniu karnym*, „Prokuratura i Prawo” 1999, nr 2.
6. Mazur L., *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2005.
7. Molis J., *Szczególne uprawnienia i obowiązki banków* [w:] Zoll F. (red.), *Prawo bankowe. Komentarz Tom I i II*, Kraków 2005.
8. Monkiewicz A., *Dostęp sądu do informacji objętych tajemnicą bankową w postępowaniu cywilnym*, „Studia Prawnoustrojowe” 2014, nr 26.
9. Niczyporuk P., Talecka A., *Bankowość – podstawowe zagadnienia*, Białystok 2011.
10. Schmidt R., *Tajemnica bankowa w postępowaniu cywilnym, cz. 1*, „Prawo Bankowe” 2008, nr 5.
11. Siwiec M., *Tajemnica bankowa w postępowaniu karnym*, „Prokuratura i Prawo” 2003, nr 5.
12. Smykla B., *Tajemnica bankowa – wybrane zagadnienia*, „Radca Prawny” 2000, nr 3.
13. Spyra M., Waclawik A., *Regulacje outsourcingu czynności bankowych w wybranych systemach prawnych – uwagi porównawcze na tle art. 6 a-d projektu nowelizacji prawa bankowego*, „Prawo Bankowe” 2003, nr 11.
14. Tupaj-Cholewa A., *Szczególne obowiązki i uprawnienia banków* [w:] H. Gronkiewicz-Waltz (red.), *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2013.

Zasoby internetowe:

1. Ofiarski Z., *Prawo bankowe. Komentarz*. [Dostęp: 18.06.2017], <<https://sip.lex.p>